

PEDAGOGŲ NUOMONĖ APIE PROJEKTINĘ VEIKLĄ, VYKDANT SOCIALINIŲ PROBLEMŲ PREVENCIJĄ BENDROJO UGDYMO MOKYKLOJE

Nerijus Leikus, Jurgita Zupinskaitė

Kauno kolegija, Lietuva

Anotacija. Straipsnyje analizuojama projektinės veiklos, vykdančios socialinių problemų prevenciją bendrojo ugdymo mokykloje, samprata teoriniu ir empiriniu aspektu: įvairių autorių pateiktą projekto, kaip priemonės, vykdančios socialinių problemų prevenciją bendrojo ugdymo įstaigoje, sampratą bei bendrojo ugdymo mokyklų pedagogų nuomonę apie projektinę veiklą, kaip prevencinę priemonę bendrojo ugdymo mokykloje.

Raktažodžiai: projektas, prevencija, socialinės problemos, bendrojo ugdymo mokykla.

Įvadas. Apie projektą (jo apibrėžimus, projektų valdymą, etapus, klasifikaciją) rašo daug autorių, pavyzdžiui, B. Neverauskas, V. Stankevičius, A. Venckus (2007), J. Ramanauskienė (2010), B. Neverauskas, V. Stankevičius, V. Viliūnas, I. Černiūtė (2011), tačiau projektą aptaria vadybiniu (projekto valdymo) aspektu. Projektus pedagoginėje veikloje nagrinėjo T. Tamošiūnas (1999), D. Šiaulytienė (2001), A. Birgelytė (2008), G. M. Linkaitytė, A. Lapėnienė, V. Jokubauskaitė (2009), R. Pocevičienė, V. Lukavičienė, D. Augienė (2010), V. Juškeliene (2013), tačiau projektą įvardindami kaip pamokos metodą. Apie pedagoginės veiklos projektus, vykdančios socialinių problemų prevenciją užsimena E. Vosylienė (2009), L. Bulotaitė (2009). Tačiau autorės taip pat rašo ir apie prevencinės programos reikšmę, todėl sudėtinga suprasti, ar projektai ir programos - tai skirtingos, ar tos pačios prevencinės priemonės. Apie projektus, kaip efektyvią priemonę, vykdančią socialinių problemų prevenciją, užsimena ir R. Braslauskienė, I. Jonutytė (2005), B. Bitinas (2013), tačiau trūksta informacijos, kaip reikėtų organizuoti prevencinės veiklos projektus bendrojo ugdymo mokykloje, kokie asmenys turėtų būti įtraukiami į projektinės veiklos organizavimą, kokie dalyviai turėtų būti įtraukiami į projektinės veiklos įgyvendinimą, į ką svarbu atkreipti dėmesį, vykdančios projektus bendrojo ugdymo mokykloje, kaip mokykloje teisingai įgyvendinti socialinių problemų prevencijai skirtus projektus.

Projektinė veikla prevenciniame darbe aprašoma B. Kairienės, N. Kučinosvos (2008), B. Kairienės, D. Ščerbakovos (2008), I. Bankauskienės ir kt. (2009), R. Prakapo, J. Liubeckaitės (2013), V. Leonienės (2014) atliktuose tyrimuose, tačiau literatūros apie projektinę veiklą prevenciniame darbe vis dar sudėtinga rasti, oficialių tyrimų apie projektinę veiklą bendrojo ugdymo mokykloje nėra daug, todėl

galima teigti, kad trūksta informacijos apie pedagogų projektinę veiklą, vykdančią socialinių problemų prevenciją bendrojo ugdymo mokykloje.

Tyrimo problema. Nagrinėjant mokslinę literatūrą apie pedagogų projektinę veiklą, vykdančią socialinių problemų prevenciją bendrojo ugdymo mokykloje, kyla šie klausimai: ar projektinė veikla gali būti prevencinė priemonė mokykloje? Ar prevencinė programa ir prevencinis projektas yra skirtingos, ar tos pačios prevencinės priemonės? Kokia turėtų būti projektinės veiklos etapų seka? Projektinės veiklos etapų seka? Kokiomis rekomendacijomis vadovautis, siekiant įgyvendinti sėkmingą projektą?

Tyrimo objektas. Pedagogų projektinė veikla, vykdančios socialinių problemų prevenciją bendrojo ugdymo mokykloje.

Tyrimo tikslas. Išsiaiškinti pedagogų nuomonę apie projektinę veiklą, vykdančią socialinių problemų prevenciją bendrojo ugdymo mokykloje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibūdinti projektinę veiklą ir jos naudą.
2. Apibrėžti projektinės veiklos etapus.
3. Išnagrinėti projektinės veiklos, kaip prevencinės priemonės bendrojo ugdymo mokykloje, sampratą.
4. Apžvelgti rekomendacijas sėkmingam projekto įgyvendinimui.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, apklausa raštu, statistinė duomenų analizė.

Teoriniai pedagogų projektinės veiklos, vykdančios socialinių problemų prevenciją bendrojo ugdymo mokykloje, pagrindai

Projektinės veiklos samprata. A. Birgelytė (2008) teigia, kad *projektas* – tai kūrybinis procesas, kuris remiasi bendradarbiavimu ir bendravimu, noru surasti problemos sprendimo

būdą realiose gyvenimo situacijose. Tai naujas saviugdgos būdas. J. Ramanauskienė (2010) siūlo kelis projekto sąvokos apibrėžimus. Viename iš jų **projektas** apibūdinamas kaip laikina veikla, nukreipta į unikalų tikslo siekimą (produkto, paslaugos, rezultato sukūrimą), turintį savo pradžią ir pabaigą, baigtinius išteklius. Antrajame **projektas** apibūdinamas kaip vienkartinis darbas, turintis tikslą, išreikštą kiekybiniais ir kokybiniais rodikliais, laikiną organizacinę struktūrą, kuri likviduojama projektui pasibaigus. B. Neverauskas, V. Stankevičius, V. Viliūnas, I. Černiūtė (2011) **projektą** apibrėžia kaip visumą dokumentacijos, apskaičiavimų, būtinų konkrečiam objektui sukurti. Autoriai nurodo Projektų valdymo instituto specialistų pateiktą projekto sąvokos apibrėžimą, kuris **projektą** apibūdina kaip laikiną veiklą, orientuotą sukurti unikalų produktą ar paslaugą. Produktas ir paslauga gali būti unikalūs net tuo atveju, jei tai, kas daroma dabar, jau buvo atlikta daug kartų, tačiau skiriasi projekto savininkas, vieta, kontraktai ir t.t.

Projektinio darbo etapai. Pirmasis projektinio darbo etapas. V. Zuzevičiūtė, V. Žvinienė (2007), R. Pocevičienė, V. Lukavičienė, D. Augienė (2010) pirmuoju projektinio darbo etapu išskiria *projekto idėjos generavimą, situacijos analizę svarbiausių veiklos sričių nustatymą, projekto temos apibrėžimą. Antrasis projektinio darbo etapas.* V. Undžėnas (2011), B. Neverauskas, V. Stakevičius, V. Viliūnas, I. Černiūtė (2011) antruoju projekto etapu įvardija *analizės etapą*, kuriame siekiama išsiaiškinti projekto detales. Šiame etape renkami ir analizuojami faktai, formuluojama projekto sistema, kuriama projekto koncepcija. **Trečiasis projektinio darbo etapas.** B. Neverauskas, V. Stankevičius, A. Venckus (2007), R. Pocevičienė, V. Lukavičienė, D. Augienė (2010) trečiuoju projektinio darbo etapu įvardija *projekto planavimą* – detalizuojama projekto koncepcija, planuojamas laikas ir ištekliai, kalendorinis grafikas, komandos formavimas, identifikuojama projekto vykdymo eiga, valdymas, tikslai ir uždaviniai, projekto kontrolė. **Ketvirtasis projektinio darbo etapas.** Neverauskas, V. Stakevičius, V. Viliūnas, I. Černiūtė (2011), taip pat ir V. Zuzevičiūtė, V. Žvinienė (2007), remdamasi V. Targamadžės, M. Teresevičienės, V. Valaitytės, V. Žvinienės (2006) pateikta informacija, išskiria ketvirtąjį projekto etapą, kuriame vykdomas *projektinių kontraktų pasirašymas, projekto konstravimas, projekto aprūpinimas reikalingomis priemonėmis, remėjų paieška* ir kt. **Penktasis projektinio darbo etapas.** B. Neverauskas, V. Stankevičius, A. Venckus (2007), R. Pocevičienė, V. Lukavičienė, D. Augienė (2010), B. Neverauskas, V. Stakevičius, V.

Viliūnas, I. Černiūtė (2011) penktuoju etapu nurodo *projekto įgyvendinimą*. Šiame etape realizuojami visi ankstesniuose etapuose organizuoti darbai. **Šeštasis projektinio darbo etapas.** R. Pocevičienė, V. Lukavičienė, D. Augienė (2010) išskiria šeštąjį projekto etapą, kuriame visi projekto darbai užbaigiami nustatytu metu, šiame etape vykdoma *projektinio darbo sklaida*, rengiama ir pristatoma *projekto ataskaita. Septintasis projektinio darbo etapas.* B. Neverauskas, V. Stankevičius, A. Venckus (2007) septintuoju projektinio darbo etapu įvardija *projekto vertinimą*, kuriame įsitikinama, kaip projekto rezultatas atitinka rezultatus, numatytus projekto plane, nustatomos klaidos ir jų išvengimo būdai, įvertinama projekto sėkmė, atlikti darbai, taisytinios projekto vietos.

Projekto, kaip priemonės, vykdant socialinių problemų prevenciją bendrojo ugdymo įstaigoje, samprata. B. Bitinas (2013) teigia, kad dabartinei Lietuvos pedagogų bendruomenei terminas „projektas“ yra gana įprastas. Švietimo ir Mokslo ministerijos Ministro įsakyme „Dėl alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programos patvirtinimo“ (2006) nurodoma, kad bendrąją prevenciją vykdo ikimokyklinių ir priešmokyklinių grupių pedagogai, bendrojo lavinimo mokyklų mokytojai, klasių auklėtojai, psichologai, socialiniai pedagogai ir sveikatos priežiūros bei kiti specialistai, įgiję atitinkamą kvalifikaciją. Minėtame Ministro įsakyme akcentuojama, kad prevencinė veikla turi būti integruojama į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupių veiklas, dalykų pamokas pagal bendrąsias programas ir išsilavinimo standartus, klases valandėles, popamokinę ir **projektų veiklą**, organizuojamus renginius. Todėl galima teigti, kad prevencinė veikla turi būti įgyvendinama formaliajame ir neformaliajame ugdyme, į šią veiklą įsitraukiant visai mokyklos bendruomenei.

R. Braslauskienė, I. Jonutytė (2005) nurodo, kad vykdant agresyvaus elgesio prevenciją ugdymo institucijoje, ugdymo institucijos vadovai turėtų inicijuoti ir įgyvendinti **projektus**, skirtus agresyviai elgesiui mažinti. Minėtos autorės remiasi L. Vasiliauskienės (2004) tyrimu ir nurodo, kad viena iš efektyviausiai taikomų priemonių moksleivių agresijai mažinti yra kokybiškas **prevencinių projektų** įgyvendinimas, ypač, kai į šių projektų rengimą ir vykdymą yra įtraukiami ir ugdytiniai, ypač agresyviai besielgiantys. R. Braslauskienė, I. Jonutytė (2005) teigia, kad viena iš bendradarbiavimo su mokytojais formų prevencijoje galėtų būti bendrų projektų realizavimas. Valstybinio aplinkos sveikatos centro specialistai (2008) kaip efektyvią prevencinę

priemonę įvardija savanorišką veiklą, įtraukiant mokinius į projektinę veiklą, patiems, kartu su specialistais, rengiant **prevencinius projektus** bei juos įgyvendinant. E. Vosylienė (2009) nurodo, kad dirbant su problematiško elgesio vaikais, ypač veiksmingi **prevenciniai projektai ir programos** ne tik rizikos veiksniams mažinti, bet ir socialiniams santykiams tobulinti mikroaplinkoje ir makroaplinkoje. Ugdymo plėtotės centro specialistai (2012) pažymi, kad vienas iš veiksmingų būdų skatinti mokinius įgyti bendrųjų ir dalykinių kompetencijų pagrindus yra **projektinė veikla**, nes kiekvienas projektas turi tikslą, apibrėžtą trukmę, vadinasi, mokiniams suteikiama galimybė drauge su mokytoju ar savarankiškai planuoti mokymosi laiką, dirbti su įvairiais informacijos šaltiniais, pritaikyti žinias praktikoje, dirbti grupėje, savarankiškai. B. Bitinas (2013) nurodo, kad **projektai** gali būti taikomi sprendžiant aktualias ugdymo problemas, tokias kaip mokyklos nelankymo prevencija ir įveikimas, vaikų ir paauglių deviantiškos elgsenos prevencija ir koregavimas, ugdytinių rengimas gyventi šiuolaikinėje visuomenėje. Autorius teigia, kad socialiniai **projektai** pedagoginėje veikloje itin svarbūs siekiant rasti aktualius socialinio ugdymo problemų sprendinius. V. Leonienė (2014), remdamasi tyrimo duomenimis apie labiausiai pasiteisinusias psichoaktyviųjų medžiagų kontrolės ir prevencijos priemones 2013 m., teigia, kad populiariausios prevencinės priemonės buvo renginiai, konkursai, akcijos, įvairių **prevencijos programų** bei kitų bendrai vykdomų su kitomis organizacijomis **projektų** įgyvendinimas, specialistų paskaitos, bendradarbiavimas su policija, klasės vadovų veikla.

Svarbu pastebėti, kad autoriai prevencinę programą ir prevencinį projektą supranta skirtingai, pvz., L. Bulotaitė (2009), Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento specialistai (2013) **prevencinę programą/prevencinį projektą** apibūdina kaip efektyviąją pačią (kaip vieną) prevencijos priemonę, o E. Vosylienė (2009), V. Leonienė (2014) išskiria kaip skirtingas priemones prevencijai vykdyti.

Autorių rekomendacijos, vykdant projektinę veiklą bendrojo ugdymo mokykloje. L. Wolfgang (2007), B. Neverauskas, V. Stankevičius, V. Viliūnas, I. Černiūtė (2011), R. Survilienė (2012), D. O'Berry (2014) teigia, kad *ikiprojektinėje studijoje pirmiausia turi būti numatyti projekto tikslai, vizija, aiškūs ir konkretūs siekiami rezultatai*. Pasak L. Wolfgang (2007), *projekto galimybės ir rizikos veiksniai turi būti ištirti ir visiems žinomi, visus projekto dalyvius reikia apie viską informuoti laiku*. B. Neverauskas, V.

Stankevičius, V. Viliūnas, I. Černiūtė (2011) teigia, kad projekto sėkmei svarbi *dalyvių įvairovė* (skirtingų sričių specialistai, įvairios organizacijos).

Anot minėtų autorių, siekiant sėkmingo projekto, taip pat *privalu paskirti projekto vadovą*. J. Ramanauskienė (2010) priduria, kad norint, jog *komanda* tinkamai dirbtų,

ji privalo turėti esminius elementus: komandos vadovą, lyderį, norą judėti „pirmyn“, laikytis disciplinos.

E. Palmer (2016) pabrėžia, kad norint įgyvendinti sėkmingą projektą, pirmiausia reikia *suburti tinkamą komandą*, kuri vykdytų šį projektą. R. Survilienė (2012) teigia, kad projekto proceso sėkmės pagrindas, tai *skirtingoms sritims atstovaujančių asmenų (vartotojų, rėmėjų, paslaugų tiekėjų ir t.t.) kūrybiškas ir lankstus bendradarbiavimas*. Anot J. Ramanauskienės (2010), komanda privalo *sukurti palaikančią aplinką*, kurioje būtų *suformuoti bendri grupės tikslai, skiriamas reikalingas bendram darbui laikas, demonstruojamas tikėjimas kiekvieno komandos nario sugebėjimais*. E. Palmer (2016) teigia, kad *komandoje turėtų vyrauti atviras, pozityvus ir efektyvus komunikacija*, kurios metu *kiekvienas projekto dalyvis turėtų būti informuojamas dėl kiekvienos projekto detalės*, kad bendravimas vyktų be nesusipratimų, kad *kiekvienas komandos dalyvis būtų įtrauktas į projektą*. R. Survilienė (2012) taip pat išskiria *komunikacijos užtikrinimo svarbą plėtojant komunikavimą su visais projekte dalyvaujančiais asmenimis*, organizacijomis, numatant vidines ir išorines komunikacijos priemones bei poreikį, suderinant komunikavimo planą, keičiant šiuos planus, jei jie nėra veiksmingi. D. O'Berry (2014) akcentuoja, kad *komunikacija komandoje turėtų būti prioritetas*, nes dauguma projektų būna nesėkmingi dėl komunikacijos stokos. Komandoje *svarbu sąžiningumas bei reagavimas į konfliktus, greitas jų sprendimas*.

E. Palmer (2016) teigia, kad projekto planavimas turėtų būti išsamus, *kiekvienas komandos narys turėtų būti įtrauktas ir suinteresuotas projekto planavimu*. Atsakingas, išsamus ir apgalvotas projekto planavimas komandos nariams padeda išlikti susikaupusiems ir kryptingai judėti bendro tikslo link. R. Survilienė (2012) pabrėžia, kad vykdant projektinę veiklą *svarbusiekti naudoti asmens gerovei*, t.y. numatyti projekto siekinius ir poveikį asmeniui, realistiškai numatyti ko įmanoma pasiekti esant tam tikram biudžetui, apsvarstyti kokia galima projekto trukmės ir poveikio asmens gerovei sąsaja, apsvarstyti ir išanalizuoti ar nėra kitos veiklos arba sąlygų, galinčių turėti įtakos projekto tikslams pasiekti. Svarbu *vertinti projekto dalyvių individualybę*: siekti išryškinti individualius

dalyvių gebėjimus bei talentą, sudaryti sąlygas asmens pasirinkimo laisvei, vertinti kiekvieno dalyvio pasiektus rezultatus, puoselėti savitarpio supratimą, abipusio mokymosi santykį.

B. Neverauskas, V. Stankevičius, V. Viliūnas, I. Černiūtė (2011) teigia, kad projekto procese svarbus *griežtas laiko ribojimas*, t.y. kiekvienas projektas turi turėti nustatytus pradžios ir pabaigos momentus, ribojančius projekto atlikimo terminus. Minėti autoriai nurodo *reikiamų išteklių apribojimą*, kaip sėkmingo projekto bruožą, pateikdami du projekto apribojimo išteklių atvejus: priskiriami griežtai riboti ištekliai ir tuomet nustatomas projekto atlikimo terminas arba nustačius projekto atlikimo terminą, priskiriami darbams atlikti būtini ištekliai. Kiekvienas projektas yra orientuotas į tam tikrą veiklos sritį ir santykinai turi būti *atsiribojęs nuo kitų projektų ar kitos veiklos*, tai leidžia projektą vertinti kaip atskirą, vientisą kompleksinę apibrėžtų charakteristikų sistemą.

E. Palmer (2016) pabrėžia *projekto užbaigimosvarbą*. Anot autorės, tai svarbus sėkmingo projekto etapas, kurio metu visi, susiję su projektu, turi būti supažindinti su jorezultatais, aptariamais ir įvertinamais projekto pasiekimais ir trūkumais, tinkamai sutvarkoma projekto dokumentacija, galimos nuorodos, naudinga informacija ateičiai, tolimesnis projekto plėtojimas.

Empirinis pedagogų nuomonės apie projektinę veiklą, vykdant socialinių problemų prevenciją bendrojo ugdymo mokykloje, tyrimas

Tyrimo metodika ir organizavimas: empirinis kiekybinis tyrimas vyko 2015 m. gegužės ir 2016 m. kovo-balandžio mėnesiais. Empirinis tyrimas vykdytas 16-oje bendrojo ugdymo mokyklų (2015 metais buvo apklausti 6-ių, 2016 metais – 10-ies mokyklų pedagogai). 2015 m. mokyklos atrinktos neatsitiktine patogiąja atranka (pedagogai atrinkti iš Jonavos 2 gimnazijų, 2 progimnazijų, 2 pagrindinių mokyklų). 2016 m. mokyklos atrinktos atsitiktine atranka (pedagogai atrinkti iš įvairių vietovių 5 gimnazijų, 3 pagrindinių mokyklų, 2 progimnazijų). Empirinio tyrimo metu apklaustas 81 pedagogas: 42 pedagogai 2015 metais (po 7 pedagogus (bendrojo ugdymo dalykų mokytojus) iš kiekvienos ugdymo

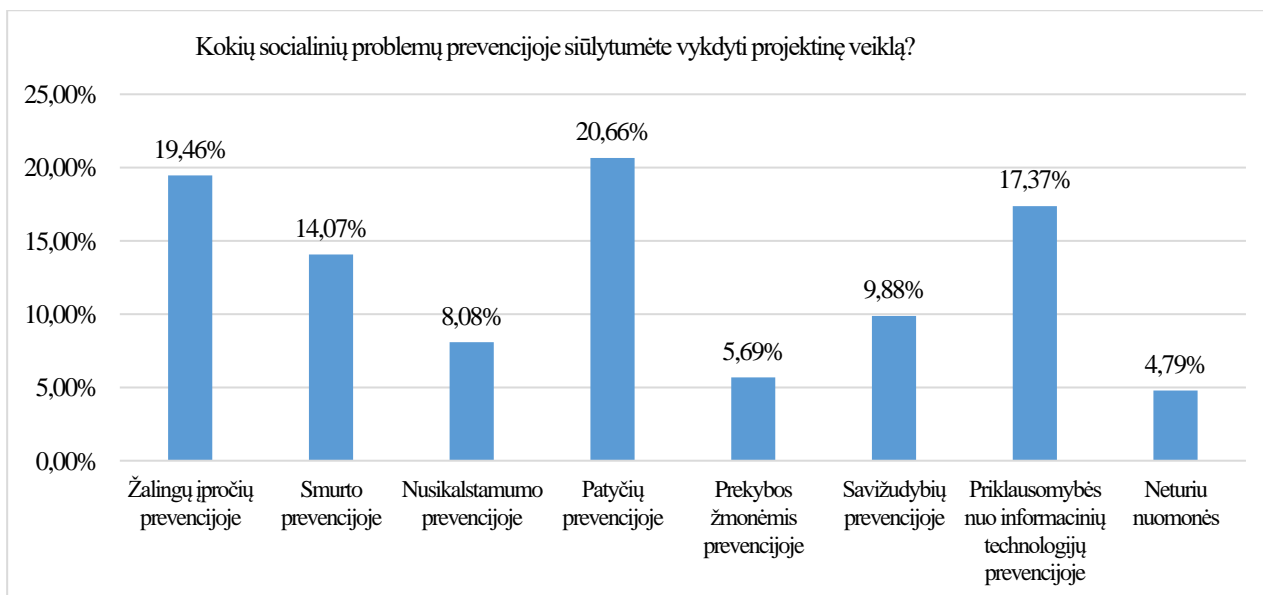
įstaigos) ir 39 pedagogai 2016 metais (7 pedagogai dirbantys gimnazijose, 20 - pagrindinėse mokyklose, 8 - progimnazijose, 4 respondentai nenurodė ugdymo įstaigos).

Empirinio tyrimo rezultatai ir jų analizė.

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti, ar respondentai pritaria autorių nuomonei, kad projektai gali būti kaip priemonė, vykdant socialinių problemų prevenciją mokykloje. Analizuojant apklausos rezultatus paaiškėjo, kad beveik visi (96,30 %) pedagogai nurodė, jog projektai gali būti viena iš priemonių prevencinėje veikloje ir tik keli jų (2,47 %) nesutiko su tokia autorių nuomone arba šiuo klausimu nuomonės neturėjo (1,23 %).

A. Birgelytė (2008), J. Ramanauskienė (2010), Neverauskas, V. Stankevičius, V. Viliūnas, I. Černiūtė (2011) pateikia įvairius projektinės veiklos apibūdinimus. Apklausiant pedagogus buvo siekiama iširti, kaip jie supranta prevencinę projektinę veiklą mokykloje. Svarbu pastebėti, kad šiuo klausimu visi pedagogai pareiškė savo nuomonę, tačiau jų atsakymai pasiskirstė įvairiai. Beveik trečdalis (27,45 %) respondentų projektinę veiklą prevencijoje supranta kaip situacijos keitimą, siekiant konkretaus tikslo. Kiek mažiau (21,57 %) jų mano, kad projektinė veikla prevencijoje tai įprastos mokykloje vyraujančios tvarkos tobulinimas. Beveik penktadalis (21,57 %) apklaustų pedagogų nurodo, kad projektas prevenciniame darbe - gali būti naujos veiklos mokykloje organizavimas. Mažiausiai (15,69 %) respondentų nurodo, kad projektinė veikla prevencijoje - naujos intervencijos į kasdienį gyvenimą raiška bei sistemos kūrimas, siekiant išspręsti egzistuojančią problemą. Apibendrinant šiuos rezultatus galima teigti, kad visų apklausoje dalyvavusių pedagogų samprata apie projektus prevencijoje - teisinga.

B. Bitinas (2013) nurodo, kad projektai gali būti taikomi sprendžiant aktualias ugdymo problemas, tokias kaip mokyklos nelankymo prevencija ir įveikimas, vaikų ir paauglių deviantiškos elgsenos prevencija ir koregavimas, ugdytinių rengimas gyventi šiuolaikinėje visuomenėje. Todėl galima teigti, kad projektinė veikla gali būti taikoma įvairių socialinių problemų prevencijoje. Apklausos rezultatai rodo, kad pedagogų nuomonė šiuo klausimu pasiskirstė nevienodai (žr. 1 pav.).

1 pav. Pedagogų nuomonė apie projektinės veiklos vykdymą socialinių problemų prevencijoje

Apibendrinant rezultatus galima teigti, beveik visi pedagogai rekomenduoja projektus įgyvendinti patyčių, žalingų įpročių, priklausomybės nuo informacinių, smurto, savižudybių prevencijoje. Tačiau tik nedidelė dalis pedagogų mano, kad projektinė veikla turėtų būti įgyvendinama ir kitų socialinių problemų (prekybos žmonėmis, nusikalstamumo) prevencijoje. Tokius daugumos pedagogų atsakymus galėjo sąlygoti mokyklose egzistuojančios ir pedagogus neraminančios socialinės problemos. Svarbu atkreipti dėmesį, kad tik nedidelė dalis pedagogų atsakė, kad projektai galėtų būti įgyvendinami, vykdant visų minėtų socialinių problemų prevenciją. Taigi, tik šių kelių pedagogų nuomonė sutampa su B. Bitino (2013) mintimis, jog projektinė veikla turėtų būti taikoma įvairių socialinių problemų prevencijoje.

R. Braslauskienė, I. Jonutytė (2005), Valstybinio aplinkos sveikatos centro specialistai (2008), E. Vosylienė (2009), Ugdymo plėtotės centro specialistai (2012), B. Bitinas (2013), V. Leonienė (2014) nurodo, kad projektų įgyvendinimas suteikia visapusišką naudą įvairioms žmonių grupėms. Tik daugiau nei pusė (53,90 %) respondentų manymu, projektinė veikla labiausiai *naudinga mokiniams*: projektinė veikla ugdo savarankiškumą (taip atsakė 76,29 % pedagogų), formuoja neigiamą požiūrį į netinkamą elgesį (65,79 %), moko dirbti grupėje (63,03 %), sudaro sąlygas pasireikšti, ugdytis kūrybiškumui (61,34 %). Svarbu pastebėti, kad tik maža dalis respondentų (49,66 %) nurodė, kad prevenciniai projektai formuoja mokinių socialinius įgūdžius. Dar mažiau apklaustų pedagogų (36,79 %) mano,

kad projektinė veikla sudaro sąlygas mokiniams įgyti ir gilinti žinias.

Apie projektų *naudą pedagogams* savo nuomonę išreiškė šiek tiek daugiau nei penktadalis (22,51 %) respondentų, pavyzdžiui, projektinė veikla sudaro sąlygas pedagogams įgyti ir gilinti įvairias žinias, žinias pritaikyti praktikoje, projektai pajvairina ugdymo(-si) procesą (t.y. suteikia galimybę ugdyti vaikus kitokia forma).

Skirtingai nei autoriai, tik maža dalis (17,68 %) pedagogų įvardino projektų teikiamą *naudą tėvams*: projektai tėvams padeda tobulinti socialinius santykius, formuoja mokinių tėvų socialinius įgūdžius. Apibendrinus apklausos rezultatus, galima daryti prielaidą, kad pedagogai tik iš dalies sutinka su minėtų autorių nuomone.

Analizuojant mokslinę literatūrą, pastebėta, kad autoriai prevencinius projektus ir prevencines programas supranta nevienodai: L. Bulotaitė (2009), Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento specialistai (2013) prevencinius projektus ir programas aiškina kaip tą patį reiškiančias prevencines priemones, E. Vosylienė (2009), V. Leonienė (2014) - kaip skirtingas. Todėl tyrimu buvo siekiama iširti pedagogų nuomonę apie prevencinį projektą ir prevencinę programą kaip apie prevencines priemones. Paaikškėjo, kad daugiau kaip pusė (58,02 %) respondentų mano, kad prevencinis projektas ir prevencinė programa – tai skirtingos prevencinės priemonės, trečdalis (32,10 %) pedagogų manymu - taita pati prevencinė priemonė, keli pedagogai (9,88 %) šiuo klausimu neturėjo nuomonės. Svarbu atkreipti dėmesį, kad didžioji dalis (82,72 %) tiriamųjų turi aukštą kvalifikacinę kategoriją (vyresniojo pedagogo, metodininko) bei daugiau nei pusė

(53,09 %) jų - didelį pedagoginio darbo stažą (daugiau kaip 5 metų), tačiau tik šiek tiek daugiau nei pusė apklausoje dalyvavusiųjų nurodė, kad prevencinė programa ir projektas yra skirtingos prevencinės priemonės.

V. Zuzevičiūtė, V. Žvinienė (2007), B. Neverauskas, V. Stankevičius, A. Venckus (2007), R. Pocevičienė, V. Lukavičienė, D. Augienė (2010), V. Undžėnas (2011), B. Neverauskas, V. Stakevičius, V. Viliūnas, I. Černiūtė (2011) išskiria panašią projekto etapų seką (projekto identifikavimo, koncepcijos kūrimo, planavimo, plėtojimo, įgyvendinimo, užbaigimo, vertinimo etapai). Analizuojant pedagogų nuomonę apie projekcinę veiklą prevenciniame darbe, svarbu iširti, kokia seka, anot pedagogų, turėtų būti įgyvendinami projektinės veiklos etapai. Gauti tyrimo duomenys rodo, beveik pusė (44,44 %) pedagogų, numeruodami projekto etapus, prastai nurodė šių etapų eiliškumą (3-5 klaidos), o beveik trečdalis (27,16 %) respondentų neteisingai suskirstė etapus, suklysdami 6-7 kartus. Keista, tačiau tik vos keli (7,41 %) pedagogai teisingai išskyrė etapų eiliškumą, nepadarydami nė vienos klaidos, o 1-2 klaidas padarė šiek tiek daugiau nei penktadalis (20,99 %). Apibendrinant tyrimo rezultatus, reikėtų atkreipti dėmesį, kad dauguma (82,72 %) tyrime dalyvavusių pedagogų, nurodė turintys aukštą pedagoginę kvalifikaciją (vyresniojo pedagogo, pedagogo eksperto) ir šiek tiek daugiau nei pusė (65,43 %), nurodė turintys didelį pedagoginio darbo stažą (daugiau kaip 5 m.), tačiau tik maža dalis (28,40 %) apklaustųjų etapus suskirstė teisingai arba pakankamai teisingai, o didžioji dalis (71,60 %) respondentų projekto etapų eiliškumą suskirstė prastai arba neteisingai. Remiantis tyrimo rezultatais galima daryti prielaidą, kad nors dauguma (96,30 %) tiriamųjų teigia, jog projekcinė veikla gali būti taikoma kaip prevencinė priemonė bendrojo ugdymo mokykloje, tačiau didžioji dalis (71,60 %) pedagogų nepakankamai supranta apie projekcinę veiklą, vykdant socialinių problemų prevenciją bendrojo ugdymo mokykloje.

Literatūra

1. Bankauskienė, I. ir kt. (2009). *Psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencijos programa tėvams* [žiūrėta 2016 m. gegužės 8 d.]. Prieiga per internetą: http://www.lspa.lt/wp-content/uploads/2014/11/SPPC-leidinyas_vidiniai_2010-06-18_psl.pdf
2. Birgelytė, A. (2008). Didaktinio projekto kaip sinergetinio ugdymo proceso edukologinis tyrimas // *Mokslų darbai. Pedagogika*. T. 91, p. 115-121. ISSN 1392-0340.
3. Bitinas, B. (2013). *Rinktiniai edukologiniai raštai II*. Vilnius: edukologija. ISBN 978-9955-20-878-5.
4. Braslauskienė, R. ir Jonutytė, I. (2005). *Vaikų agresyvaus elgesio prevencija ugdymo institucijose. Mokomoji knyga*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. ISBN 9955-18-066-8.
5. Bulotaitė, L. (2009). *Priklausomybių anatomija*. Vilnius: Tytoalba. ISBN 978-9986-16-705-1.
6. Dėl alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programos patvirtinimo: Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakymas. 2006 m. kovo 17 d. Nr. ISAK-494. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 33-1197.
7. Juškelienė, V. (2013). *Projektų metodo taikymas sveikatos stiprinimo ir ugdymo veikloje*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universitetas. ISBN 978-9955-20-818-1.

Išvados

1. Mokslinėje literatūroje nurodoma, kad projektas - esamos situacijos keitimas, siekiant konkretaus tikslo, tai naujo reiškinio kūrimas, įprastos tvarkos tobulinimas, naujos veiklos mokykloje organizavimas. Panašiai projektus apibūdina daugiau kaip pusė apklaustų pedagogų. Autorių ir daugiau nei pusės respondentų nuomonės apie projekto naudą mokiniams sutampa - projekcinė veikla padeda mokiniams ugdyti savarankiškumą, dalyvavimas projekte kuria sąlygas mokytis dirbti grupėje ir formuoja neigiamą požiūrį į netinkamą elgesį, sudaro sąlygas pasireikšti kūrybiškumui ir pan. Tačiau skirtingai nei autoriai, tik penktadalis apklaustųjų išvelgia projektų naudą pedagogams, tėvams.
2. Remiantis mokslinės literatūros analize, projekcinėje veikloje galima išskirti 7 etapus: identifikavimo, koncepcijos kūrimo, planavimo, plėtojimo, įgyvendinimo, užbaigimo bei vertinimo etapus, tačiau dauguma apklaustų pedagogų tokiam autorių išskirtam projektinio darbo eiliškumui nepritaria.
3. Tiek autoriai, tiek beveik visi apklausoje dalyvavę pedagogai teigia, kad projekcinė veikla yra viena iš prevencinių priemonių mokykloje. Autoriai nurodo, kad projektai gali būti įgyvendinami įvairių socialinių problemų prevencijoje, tačiau tik kelių pedagogų nuomone, projektai - tinkama prevencinė priemonė, vykdant patyčių, žalingų įpročių, priklausomybės nuo informacinių technologijų, smurto, savižudybių, nusikalstamumo, prekybos žmonėmis prevenciją.
4. Dauguma respondentų pritaria įvairioms autorių pateiktoms sėkmingo projekto rekomendacijomis: beveik visi pedagogai mano, kad sėkmingam projektui svarbu konkretūs ir aiškūs projekto tikslai, teigiamas požiūris į projekcinę veiklą, tačiau pusė tiriamųjų tik iš dalies svarbiais įvardija griežtą projekto terminų paisymą, atsiribojimą nuo kitų darbų, komandos narių įvairovę.

8. Kairienė, B. ir Ščerbakova, D. (2008). Vaikų patiriamo smurto mokykloje prevencinės galimybės // *Mokslo darbai. Socialinis darbas*. 7 (2), p. 67 - 75. ISSN 2029-2775.
9. Kairienė, B. ir Kučinova, N. (2008). Prekyba vaikais: pagalba aukai ir prevencijos galimybės // *Mokslo darbai. Socialinis darbas*. 7 (1), p. 118 - 126. ISSN 2029-2775.
10. Leonienė, V. (2014). *Apklausa apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo aplinkos prevencijos strategijų taikymą Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose rezultatu ataskaita* [žiūrėta 2016 m. gegužės 8 d.]. Prieiga per internetą: http://ntakd.lt/files/prevencija/mokyklu_rezultatu_ataskaita_g.pdf
11. Linkaitytė, M. G., Lapėnienė, A. ir Jokubauskaitė, V. (2009). Projektine veikla skatinami pedagoginiai pokyčiai // *Mokslo darbai. Pedagogika*. T. 94, p. 15 - 20. ISSN 1392-0340.
12. Neverauskas, B., Stankevičius, V. ir Venckus, A. (2007). *Projektų valdymas. Mokomoji knyga*. Kaunas: Vitae Litera. ISBN 978-9955-686-66-8.
13. Neverauskas, B., Stankevičius, V., Viliūnas, V., Černiūtė, I. (2011). *Projektų valdymas*. Kaunas: Technologija. ISBN 9955-094-97-4.
14. O'Berry, D. (2017). *5 easy tips for successfully managing your projects* [žiūrėta 2016 m. gegužės 8 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.americanexpress.com/us/small-business/openforum/articles/5-important-tips-project-team-success/>
15. Palmer, E. (2016). *Five factors that lead to successful projects*. USA [interaktyvus, prieiga per internetą: <http://project-management.com/five-factors-that-lead-to-successful-projects/>, žiūrėta 2016-05-08].
16. Pocevičienė, R., Lukavičienė, V. ir Augienė, D. (2010). *Praktinės projektų valdymo metodo taikymo galimybės*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. ISBN 978-609-430-056-1.
17. Prakapas, R. ir Liubeckaitė, J. (2013). Patyčių prevencijos išgrynintoje gimnazijoje bruožai // *Mokslo darbai. Socialinis darbas*. Nr. 12 (1), p. 109 -120. ISSN 2029-2775.
18. *Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo pirminės prevencijos vykdymas Lietuvoje. 2013 m. apžvalga* (2013) [žiūrėta 2016 m. gegužės 8 d.]. Prieiga per internetą: http://ntakd.lt/files/prevencija/Prevencija_metinis_2013_%281_%29.pdf
19. Ramanauskienė, J. (2010). *Inovacijų ir projektų vadyba. Mokomoji knyga*. Vilnius: Akademijs. ISBN 978-9955-896-88-3.
20. Survilienė, R. (2012). *Menas žmogaus gerovei*. Vilnius: Petro ofsetas. ISBN 978-609-95448-1-6.
21. Šiaulytė, D. (2001). *Projektų metodas meniniame ugdyme*. Vilnius: Spauda. ISBN 9986-03-455-8.
22. Undžėnas, V. (2011). *Programų sistemų projektų ir kokybės valdymas* [žiūrėta 2016 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: http://www.mif.vu.lt/~valund/KONSPEKTAL/PS_%20projektu_%20valdymas.pdf
23. Vosylienė, E. (2009). *Socioedukacinis darbas su vaiku. Mokomoji knyga*. Kaunas: baltos lankos. ISBN 978-9955-23-307-7.
24. Wolfgang, L. (2007). *Projektų valdymas. Veiksmingas projektų planavimas ir sėkmingas jų įgyvendinimas*. Vilnius: Alma litera. ISBN 978-9955-24-633-6.
25. Zuzevičiūtė, V. ir Žvinienė, V. (2007). *Projektų rengimas ir valdymas. Metodinė priemonė*. Kaunas: Vytauto Didžiojo Universitetas. ISBN 978-9955-12-230-2.

PEDAGOGUES' PROJECT ACTIVITY IMPLEMENTING PREVENTION OF SOCIAL ISSUES IN GENERAL EDUCATION SCHOOL

Summary

The aim is to analyse pedagogues' approach towards the project activity in the prevention of social issues in general education school. Tasks: to analyse definitions of projective activity, benefits, stages; to examine the projective activity's, as a preventive measure of general education school, concept; to investigate recommendations for project success.

The theoretical part of thesis analyses the concept of projective activity; may design activities be the subject of a general education school preventive measure, in pursuance of the prevention of social problems; the project activity's, as a preventive measure, benefits to the general education school; authors' recommendations for project success.

The questionnaire method was applied to carry out the empirical research. The survey was conducted in 2015 (42 respondents), 2016 (39 respondents), a total number of the respondents 81, i.e. general education pedagogues. The empirical research revealed that projective activity can be an appropriate preventive measure, in pursuance of the prevention of social problems of a general education school. During the research it became evident that the projective activity provides versatile benefits and most of them should be targeted at students. Projects help to develop schoolchildren's independence, create conditions for learning, group work; to express creativity, develop a negative approach to misbehaviour.

Conclusions: 1. The majority of pedagogues' opinions coincides with definitions provided by the authors regarding the project—the change of the current situation, in pursuance of the specific objective to create a new phenomenon, the improvement of traditional procedures. 2. Projective activity distinguishes 7 stages of the project activity: identification, concept creation, planning, development, implementation, completion and evaluation. 3. Based on the analysis of the literature and an empirical study, the project is an appropriate preventive measure for general education school, when tackling various social problems (such as bullying, addictions, addiction to information technology, delinquency, violence, suicide) prevention. 4. Most respondents agree with the recommendations submitted by various authors of successful project, in particular: for the successful project it is necessary to have specific and clear project goals, a positive attitude towards the projective activity, however, respondents only partly specify that the strict observance of the deadlines for project is important, detachment from other works, the diversity of team members.

About the authors

Nerijus Leikus, Lecturer at the Study Centre of Humanities, Kauno Kolegija / University of Applied Sciences, Kaunas, Lithuania, nerijus.leikus@go.kauko.lt

Jurgita Zupinskaitė, Student of Social Pedagogy at Kauno Kolegija / University of Applied Sciences, Kaunas, Lithuania, jurgita.zupinskaite@gmail.com